

cronològic, però amb flexibilitat per abandonar les dates i desenvolupar temes que tenen entitat pròpia.

Així se succeeixen: *Orígens* (la primera joventut fins al final de la Segona Guerra Mundial), *Estudis* (universitaris), *El Concili* (que va conèixer de primera mà acompanyant el cardenal Frings de Colònia), *Professor, Arquebisbe* (de Munic), *Prefecte, Canvi de mil·lenni* (últims anys del pontificat de sant Joan Pau II), *Un papa bavarès* (dedicat als dos primers anys d'un pontificat que alguns van qualificar de *transició*), *Servent dels servents* (en el qual l'autor va mostrant les línies de força d'aquest papa), *La primacia de l'amor*, *Problemes* (anys en què descarreguen amb tota la seva força atacs i crisis: abusos a menors, filtració de documents del Vaticà, escàndol de Maciel, crisi amb els seguidors de Lefebvre...), *Un papa viatger?* (sorprenentment ho va ser), *Camins d'unitat* i *Nous horitzons* (dedicat als dos últims anys i la seva renúncia).

Aquest llibre permet conèixer la fecunda vida d'un home sant i, sens dubte, un dels grans pensadors dels darrers cinquanta anys i a qui l'Església li deu molt. Felicito l'autor per la ingent tasca de documentació; cada afirmació troba corroboració aliena, de manera que el que es descriu no queda com a acte d'empatia de l'autor pel biografiat, sinó com a constatació del que ha passat. Un últim elogi per l'estil àgil que permet que la narració llisqui amb fluïdesa, mèrit ben destacable en una biografia.

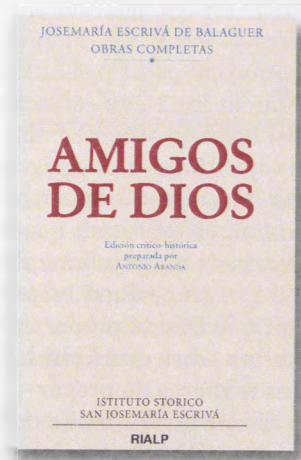
Per a properes edicions, suggereixo la incorporació d'un índex onomàstic i de matèries, així com una relació bibliogràfica de les fonts primàries que ha utilitzat l'autor.

Isidor Ramos Rosell

**Edición crítica histórica
de la obra
Amigos de Dios.
Homilías, de Josemaría
Escrivá de Balaguer**

Antonio Aranda

Rialp
Madrid, 2019
955 pàg.

Aquest llibre correspon al volum 6è de la sèrie *Obres publicades de sant Josepmaria*. L'ambiciós projecte de l'Istituto Storico San Josemaría Escrivá és publicar tots els textos que componen el seu fons literari. Inclou 5 sèries: *Obres publicades*, *Instruccions* i *Cartes Pastorals*, *Epistolari*, *Autògrafs* i *Predicació oral*.

Com diu el prelat de l'Opus Dei, Mons. Fernando Ocáriz, al *Pròleg* d'aquesta edició crítica: «Aquest llibre, *Amics de Déu*, és una exposició –no sistemàtica, encara que força completa– de les virtuts naturals i teològals que Déu convida a l'home a posar en pràctica. Si, en el seu primer volum d'homilies, sant Josepmaria impulsava a recapitular la vida de Crist al compàs de l'any litúrgic, en aquest suggereix la manera concreta de recórrer el camí traçat pel Senyor durant la seva vida terrenal. Les divuit homilies que el componen són com els esglaons de l'escala que cal pujar per assolir la santedat a la qual Déu ens crida».

L'edició crítica que comentem, sembla molt adequada, ja que l'escala que cal pujar per arribar a Déu té un ordre, i una estructura –l'edifici interior, en diuen els autors espirituals– i no és igual col·locar una biga que una columna. Si bé és veritat que sant Josepmaria és un gran amant de la llibertat i té un profund respecte pel camí que Déu té preparat per a cada ànima –dirà que hi ha infinites maneres de pregar–, també és cert que hi ha un ordre harmoniós en l'edifici espiritual.

Aquesta obra s'assembla, en aquest sentit, a l'edició crítica de *Camino*, preparada per Pedro Rodríguez, on les qüestions estructurals –les parts del llibre, l'ordre dels capítols, les qüestions transversals, etc.– han estat tractades amb profunditat en els comentaris.

Per posar algun exemple d'elements estructurals que configuren la vida interior, és constant l'exhortació a contemplar i imitar l'exemple de Crist, en tots els aspectes de la seva vida terrenal, en què Déu mateix se'ns dona a conèixer. Especialment, en l'última de les homilies recollides, *Cap a la santedat*, es descriu el procés ideal de l'existència cristiana com una imitació d'aquest model, sense desfigurar-lo, sense caricatures, reproduint-lo en la pròpia conducta.

La filiació divina és un altre punt central. «No ho oblideu –diu el núm. 26–, qui no se sap fill de Déu desconeix la seva veritat més íntima, i en la seva actuació hi manca el domini i la senyoria propis dels que estimen el Senyor per sobre de totes les coses». I comenta Antonio Aranda: «a la gràcia de rebre el do baptismal de la filiació, pertany també el de poder gaudir-ne, és a dir, de conèixer que es té i exercitar-lo: tenir consciència de posseir-lo, saber-se fill de Déu. Sant Josepmaria parlava, en aquest ordre de coses, del “sentit de la filiació divina”». Aquest sentit és concebut en la seva espiritualitat com el fonament de la vida cristiana i de la recerca de la santedat.

Mons. Ocáriz destaca en el seu *Pròleg* l'homilia *Virtuts humanes*, que té per objecte les qualitats que tant s'estimen en la convivència amb els altres. Són la base del tracte amb Déu. Són la base humana: «la naturalitat i la senzillesa són dues meravelloses virtuts humanes, que

fan l'home capaç de rebre el missatge de Crist. I, per contra, tot el que és embullat, les complicacions, l'anar fent giragonses i giragonses al voltant d'un mateix, construeixen un mur que impedeix sovint sentir la veu del Senyor». En aquesta senzillesa de la quotidianitat, és on es pot trobar Déu. A més de ser una condició per entendre el que Déu vol dir a qui el tracta assíduament, això constitueix un pont amb els no creients, que també, en reconèixer les virtuts humanes, es poden obrir a acceptar la llum sobrenatural de la fe».

En el procés de redacció d'aquesta obra de sant Josepmaria, hi ha algunes anècdotes, que es descriuen amb minuciositat en aquesta edició crítica. Per exemple, en la publicació de l'homilia *Amb la força de l'amor* va sorgir l'equívoc de si la paraula amor havia d'anar amb majúscula o amb minúscula. En el primer cas, seria la força de l'amor a Déu, en el segon, als homes. Doncs bé, l'equívoc va venir perquè es va enviar el títol a la impremta tot amb majúscules. El Beat Álvaro del Portillo va haver d'aclarir que era amb minúscula.

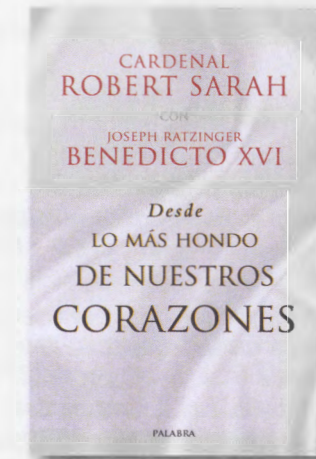
És una obra francament interessant per als seguidors dels escrits de sant Josepmaria i de la seva espiritualitat. I ho llegiran amb profit tots els que vulguin seguir l'aventura espiritual de fer-se més amics de Déu.

Joaquim González-Llanos

Desde lo más hondo de nuestros corazones

Cardenal Robert Sarah con Joseph Ratzinger Benedicto XVI

Palabra
Madrid 2020
175 pàg.

El cardenal Robert Sarah i Joseph Ratzinger, Benet XVI, parlen des del més profund dels seus cors sobre el futur dels sacerdots, el significat del sacerdoci catòlic i el sentit del celibat.

En l'edició espanyola del llibre, queda delimitada clarament, perquè quedi tancada la polèmica, com ha anat, aquesta col·laboració. El llibre està format per 5 seccions: 2 capítols centrals: un escrit per Joseph Ratzinger, Benet XVI, i l'altre pel cardenal Sarah; una nota introductòria de l'editor, Nicolas Diat, i una introducció i una conclusió; aquestes últimes, les ha escrit el